

Zajednica opština Crne Gore

*Stručni centar za reformu lokalne samouprave
Generalni direktorat za demokratiju i političke poslove*

Standardi javne etike u lokalnoj samoupravi u Crnoj Gori

April 2010.

Projekat finansira Evropska Unija i sprovodi Savjet Evrope

UVOD

Šta je cilj Standarda javne etike u lokalnoj samoupravi?

Ovi standardi treba da pomognu lokalnoj samoupravi da postigne visok nivo javne etike u svom radu.

Cilj standarda je da pomognu lokalnim samoupravama u organizacionim promjenama, koje za rezultat treba da imaju efikasniju, transparentniju i odgovorniju lokalnu samoupravu. Ovo treba da dovede do jačanja demokratije na lokalnom nivou. Standardi će omogućiti lokalnim samoupravama da procijene svoju efikasnost u šest ključnih oblasti javne etike: (i) transparentno pružanje usluga, (ii) odgovornost, (iii) učešće građana, (iv) profesionalizam, (v) transparentno donošenje odluka i (vi) liderstvo.

Za ispunjavanje ovih ciljeva lokalna samouprava u vršenju javnih poslova treba da:

- promjeni način rada;
- poveća transparentnost, tako što će: pripremiti jasne procedure za različite javne usluge, biti otvorena kada je riječ o troškovima, utvrđujući precizne kriterijume i rokove za donošenje odluka, utvrđujući stroge procedure za žalbe i unapređujući protok informacija;
- utvrdi mehanizme za primjenu procedura i sprovodi njihovu reviziju;
- stvara i daje mogućnosti za građane da učestvuju u planiranju i oblikovanju usluga koje pruža lokalna samouprava;

- gradi partnerstva sa lokalnim organizacijama na svom području;
- ponaša se odgovorno, u skladu sa etičkim standardima i pravilima ponašanja utvrđenim za izabrane predstavnike, funkcionere i zaposlene u lokalnoj samoupravi.

Jednom riječju, način rada lokalne samouprave, izabranih predstavnika, funkcionera i zaposlenih treba da odgovara najvišim standardima i najboljim praksama.

Iz tih razloga Zajednica opština je pripremila „Standarde javne etike u lokalnoj samoupravi u Crnoj Gori“ uz ekspertsku pomoć Savjeta Evrope. Oni su zasnovani na „Standardima javne etike za efektivnu i demokratsku lokalnu samoupravu“ koje je pripremio Stručni centar za reformu lokalne samouprave Direktorata za saradnju u oblasti lokalne i regionalne demokratije Savjeta Evrope.

Ovi standardi su prilagođeni našim uslovima, pravnom sistemu u odnosu na prava, obaveze i odgovornosti lokalnih vlasti u pružanju javnih usluga i vršenju javnih poslova, kao i pravilima etičkog ponašanja koja važe za izabrane predstavnike, funkcionere i zaposlene u lokalnoj samoupravi.

U praksi su lokalne vlasti na različitim nivoima u pogledu uspješnosti rada ali svaka od njih teži da unaprijedi svoj rad i da dostigne nivo najboljih. Standardi zato navode čitav niz aspekata rada od nivoa 1 / osnovnog nivoa, preko nivoa 3 / srednjeg nivoa, do nivoa 5 / naprednog nivoa za svaki od datih standada. Na taj

način, omogućava se da lokalna samouprava ocjeni rezultate svoga rada i da utvrdi u kojim oblastima može da unaprijedi svoj rad.

Za svaki standard lokalna samouprava će pružiti pokazatelje koji mogu biti pozitivni ili negativni, a dato je i nekoliko primjera ovih pokazatelja. Pokazatelji pružaju dokaz o rezultatima ili nivou sposobnosti. Takođe, data su i pitanja koja se mogu koristiti u razgovorima i radionicama da bi se došlo do novih dokaza o rezultatima rada.

Kako se koriste Standardi?

- Lokalne samouprave mogu da koriste ove Standarde za samo-ocjenjivanje. Ispitivanje zaposlenih i građana koje bi utvrdilo percepciju o etičkom radu lokalne samouprave bili bi značajan doprinos efektivnosti samo-ocjenjivanja.

- Još bolje bi za lokalnu samoupravu bilo da pozove dva konsultanta, koje je obučila Zajednica opština, da je posjete na 2-3 dana i da pomognu da se, na osnovu uvida u dokumenata i intervijusanja ključnih lica, izvrši procjena rada te lokalne samouprave u odnosu na standarde javne etike. Ovim bi se postigao veći nivo objektivnosti nego što se to može ostvariti kroz samo-ocjenjivanje.

- Takođe, ovaj program može da se sprovodi i preko procjene „tima kolega“. Određena lokalna samouprava bi mogla da pozove „tim kolega“ (koji bi se sastojao od 3-4 obučanih lica - izabranih predstavnika i viših službenika iz drugih lokalnih samouprava) koji bi pomogao da ocjeni uspješnost rada lokalne samouprave u odnosu na date standarde. Na taj način ocjena bi se učinila mnogo

značajnijom i dao bi joj se određeni stepen objektivnosti. To bi podstaklo lokalne samouprave da sarađuju i uče jedni od drugih. „Tim kolega“ može da koristi dokumenta, radionice i razgovore kako bi u periodu od oko 3-4 dana stekao sliku o rezultatima rada date lokalne samouprave, o njenim snagama i slabostima. Zatim bi „tim kolega“ razgovarao o svojim prvim nalazima sa rukovodstvom lokalne samouprave radi usaglašavanja preporuka za preduzimanje određenih koraka.

Za bilo koji od navedenih metoda za koje se opredjeli lokalna samouprava treba za rezultat da ima donošenje preporuka, na osnovu kojih lokalna samouprava treba da pripremi Plan unapređenja, kako bi usavršila svoje jake strane, iskoristila šanse koje joj se pružaju i poboljšala svoj rad u oblastima u kojima je bilo slabosti.

Zajednica opština je izrazila spremnost da upravlja programom koji bi se sprovodio od strane konsultanata ili preko „tima kolega“, u onim lokalnim samoupravama koje izraze želju da učestvuju u ovom procesu.

Zajednica opština će upoznati centralne i lokalne vlasti o Standardima javne etike u lokalnoj samoupravi u Crnoj Gori. Takođe, biće održan jedan broj radionica na kojima će biti prezentovani Standardi i diskutovati o njihovoj svrsi i načinu korišćenja.

Savjet Evrope je iskazao spremnost da pruži potrebna stručna znanja i uputstva za obuku u cilju ostvarivanja ovog programa.

STANDARDI JAVNE ETIKE U LOKALNOJ SAMOUPRAVI

- (1) transparentno pružanje usluga,**
- (2) odgovornost,**
- (3) učešće građana /konsultovanje u donošenju odluka,**
- (4) profesionalizam,**
- (5) transparentno donošenje odluka, i**
- (6) liderstvo**

Standard 1- Transparentno pružanje usluga

- Postoje informacije za korisnike o vrstama usluga; procedurama pružanja usluga; podnošenju zahtjeva/prijava; rokovima za odlučivanje; kriterijumima za odlučivanje; žalbenom postupku i troškovima za pružanje usluga.
- Publikuju se informacije za korisnike kojima se obezbjeđuje da svi potencijalni korisnici usluga dobiju potrebne informacije na jednom mjestu na lak i pristupačan način.
- Zadovoljstvo korisnika usluga obezbijeđeno je kroz uspostavljenu praksu za dobijanje povratnih informacija od strane korisnika i uvažavanje istih.
- Lokalni službenici i namještenici i lokalno stanovništvo su dobro informisani o lokalnim politikama i radu, i konsultuju se o planovima.

Standard 2 Odgovornost

- Uspostavljene jasne smjernice za postupanje lokalnih službenika koji su uključeni u proces donošenja odluka i sprovedene obuke za iste.
- Uspostavljeni jasni mehanizmi za reviziju i unutrašnju kontrolu primjene procedura.
- Obezbijeđeno je da sukobi interesa budu objavljeni i preduzimaju se aktivnosti kojima se postiže da oni ne utiču na donošenje odluka.
- Obezbijeđeno je nezavisno rešavanje po žalbama, predstavkama i pritužbama, pri čemu se oni koji ih podnose ne dovode u nepovoljan položaj.
- Upravlja se javnim nabavkama efikasno i efektivno, na način koji obezbjeđuje da za novac opština i njeni građani dobiju odgovarajuću vrijednost.
- Razmatraju se procedure i ostvareni rezultati, kako bi se mogućnosti nedozvoljenih radnji i postupanja svele na minimum i postupak javne nabavke sprovodio u skladu sa najboljom praksom.
- Efektivna unutrašnja komunikacija je obezbijeđena, tako da je omogućeno svim lokalnim službenicima i namještenicima da budu upoznati sa razvojem usluga i procedura.
- Razvijaju se procedure za prijavljivanje sukoba interesa, davanje poklona i drugih materijalnih i nematerijalnih koristi u postupcima javnih nabavki.
- Postoje transparentne procedure javnih nabavki sa kojima su upoznate zainteresovane grupe i javnost, kao i sa odlukama o dodjeli javnih poslova i usluga.

Standard 3- Učešće građana /Konsultovanje u donošenju odluka

- **Lokalna vlast konsultuje građane u procesu odlučivanja.**
- **Lokalna vlast vodi računa da su građani informisani: traži, sluša i odgovara na mišljenja građana i razmatra povratne informacije o iskustvu korisnika usluga.**
- **Stvaraju se mogućnosti za učešće građana u planiranju i oblikovanju opštinskih usluga.**
- **Koriste se različiti mehanizmi za podsticanje i uključivanje građana u proces odlučivanja.**
- **Jača se uloga mjesnih zajednica, kako bi se obezbjedilo njihovo odlučivanje na lokalnom nivou.**
- **Grade se jaka partnerstva sa lokalnim organizacijama (NVO i privatnim sektorom), kao i sa drugim nivoima vlasti radi efikasnijeg pružanja usluga.**
- **Uvažavaju se mišljenja lokalnih organizacija u donošenju odluka i utvrđivanju lokalnih politika.**
- **Lokalna vlast ima unaprijed izrađen Plan uključivanja zainteresovanih strana.**

Standard 4 Profesionalizam

- **Postoje jasne procedure za zapošljavanje, kako bi se obezbjedilo da zapošljavanje i unapređivanje budu zasnovani na kriterijumima.**
- **Postoji jasan opis svih radnih mjesta i precizan opis posla svakog zaposlenog i smjernice za obavljanje poslova.**
- **Obezbeđuju se stalne obuke za lokalne službenike i namještenike, kako bi se osiguralo da su kompetentni i upoznati sa njihovim ulogama i odgovornostima.**
- **Obezbeđuju se efikasne obuke za sve novozaposlene službenike i namještenike koje sadrže i program javne etike.**
- **Razmatra se implementacija i rezultati procesa zapošljavanja, obuka i unapređivanja i na osnovu toga vrše poboljšanja.**
- **Sistem nagrađivanja je transparentan i pravičan i odražava odnos između ostvarenih rezultata zaposlenih i zarada.**

Standard 5   Transparentno donošenje odluka

- **Obezbjeđuje se informisanost građana, NVO i privatnog sektora o opštinskim prihodima i rashodima, planovima, programima i aktivnostima od značaja za lokalno stanovništvo.**
- **Obezbjeđuje se da sve odluke mogu biti opravdane sa stanovišta vrijednosti, vrijednosti za novac i / ili interesa opštine i njenih građana i drugih zainteresovanih strana.**
- **Obezbjeđuje se upoznavanje javnosti sa procedurama prigovora i žalbi, kao i nesmetan pristup informacijama o istima.**
- **Obezbjeđuje se da su lokalno stanovništvo i sve zainteresovane grupe u lokalnoj zajednici upoznate sa opštinskim odlukama, koje donose organi.**
- **Obezbjeđuje se da odluke podliježu strogim procedurama: spoljašnje (revizije) i unutrašnje kontrole.**

Standard 6   Liderstvo

- **Donosi se i izrađuje plan za promovisanje utvrđenih etičkih standarda i etičkog ponašanja u opštini.**
- **Postavljaju se ciljevi za unapređenje u oblasti javne etike i razmatra se u kojoj mjeri su ti ciljevi postignuti.**
- **Obezbjeđuje se odgovornost za davanje savjeta o etičkom ponašanju, sprovođenju programa obuka i monitoring.**
- **Upoređuju se procedure i aktivnosti koje se odnose na poštovanje etičkih standarda sa drugim jedinicama lokalne samouprave i drugim organizacijama.**
- **Ugrađuju se standardi javne etike u aktivnosti, planove i odluke koje donosi lokalna samouprava.**
- **Promovišu se standardi javne etike u procedurama javnih nabavki.**
- **Sprovodi se obuka zaposlenih, vrši procjena rizika i sprovodi rotacija zaposlenih, kako bi se smanjila mogućnost za nedozvoljene radnje i postupanja.**

Standard 1 Transparentno pružanje usluga

DEFINICIJA	Postignuti nivo		
	Nivo 1 / Osnovni	NIVO 3 / Srednji	NIVO 5 / Napredni
Izabrani predstavnici, funkcioneri i lokalni službenici i namještenici su otvoreni za javnost u svojim odlukama i aktivnostima. Postoje informacije za korisnike usluga o procedurama, troškovima, žalbenom postupku i dr. i iste su dostupne korisnicima usluga (ograničenja postoje samo kada je to jasno utvrđeno zakonom: podaci koji su povjerljivi ili kada je u pitanju zaštita privatnosti).	Opština ima Priručnik o vrstama usluga koje pruža, procedurama, podnošenju zahtjeva/ prijava, rokovima i kriterijumima za odlučivanje, žalbenom postupku, troškovima i kontakt podacima. Zaposleni u lokalnoj samoupravi i lokalno stanovništvo su dobro informisani o lokalnim politikama i aktivnostima koje sprovodi opština.	Priručnik i aplikacioni formular (obraci) su dostupni korisnicima usluga i cjelokupnoj javnosti u elektronskoj i pisanoj formi. Postoji redovno ažuriranje Priručnika i aplikacionih formi (obrazaca) i drugih informacija, kako bi se obezbjedilo informisanje korisnika usluga, zainteresovanih grupa (ciljnih grupa) i pojedinaca. Opština ima "servis desk", odnosno građanski biro, informativni centar ili druga sredstva za obezbeđivanje jedinstvenog izvora informacija o svojim uslugama.	Opština koristi različite metode za promovisanje transparentnog pružanja usluga (brošure, pamfleti, flajeri, kontakt radio i TV emisije i dr.). Opština redovno sprovodi istraživanja (putem ankete ili upitnika) i prikuplja podatke o zadovoljstvu korisnika usluga, efikasnosti pružanja usluga kao i u odnosu na otvorenost procesa pružanja usluga. Opština može da pokaže da je na sve zahtjeve za davanje informacija o uslugama pozitivno odlučila, osim u slučajevima kada postoji jasan javni interes da se ograniči pristup informacijama.
<p>Pozitivni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Donijet Priručnik o vrstama opštinskih usluga - Opis usluga dostupan na javnim mjestima i/ili na veb-sajtu - Definisani troškovi usluga - Postoje procedure za razmatranje relevantnosti informacija koje se daju i zadovoljstva korisnika - Zaposleni znaju procedure za davanje odgovora na zahtjeve po osnovu 'slobodnog pristupa informacijama' - Postoje metode za promovisanje transparentnosti u pružanju usluga - Korišćenje 'servis deska', građanskog biroa, informativnog centra ili drugog vida informativnih pultova <p>Negativni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ne postoji Priručnik, brošure, veb-sajt ili drugo kao izvor informacija, kao ni aplikacioni formulari, pisani ili u elektronskoj formi - Zaposleni daju informacije korisnicima usluga na njihov zahtjev - Korisnici usluga nijesu zadovoljni procesom prijave i/ili donošenja odluka - Odluke se ne donose u utvrđenom vremenskom roku 	<p>Ključna pitanja:</p> <p><i>Kako potencijalni korisnici usluga dolaze do informacija?</i> <i>Da li korisnici znaju koja je cijena usluge?</i> <i>Kako opština zna da su korisnici usluga zadovoljni sa procesom?</i> <i>Koliko je, uobičajeno, potrebno da bi se donijela odluka? Koliko često se prekorači vrijeme koje je utvrđeno za donošenje odluke?</i> <i>Kako opština obezbeđuje da njene procedure za prijavu i donošenje odluka odgovaraju potrebama korisnika usluga?</i> <i>Koliko pritužbi je podnijeto u prošloj godini? U kojoj mjeri su pritužbe opravdane?</i> <i>Opišite na koji način se postupa sa zahtjevima za informacije o uslugama ili odlukama, i dr.</i> <i>Koje metode opština koristi za promovisanje transparentnosti u pružanju usluga?</i></p>		

Standard 2**Odgovornost**

DEFINICIJA	POSTIGNUTI NIVO		
	Nivo 1 / Osnovni	NIVO 3 / Srednji	NIVO 5 / Napredni
Opština je razvila i sprovodi kvalitetne procedure za borbu protiv korupcije kojima se osigurava povjerenje javnosti i smanjuju mogućnosti za zloupotrebe i neetička ponašanja, i vrši njihovu reviziju u cilju unapređenja etičkog ponašanja u lokalnoj samoupravi.	<p>Postoje jasne procedure i smjernice u svim oblastima u kojima izabrani predstavnici, funkcioneri i lokalni službenici donose odluke.</p> <p>Opštinski prihodi i objekti se ne koriste za izbore ili političke svrhe stranaka.</p> <p>Postoje pravila za ulogu opštine u sprovođenju izbora.</p> <p>Postoje jasne procedure javnih nabavki koje su dostupne svima.</p> <p>Smjernice i obuke su obezbijedene za sve zaposlene koji imaju ulogu u datom procesu.</p>	<p>Postoje razvijene nezavisne procedure za žalbe, koje se implementiraju, o čemu postoje dokazi.</p> <p>Postoje procedure za izabrane predstavnike, funkcionere i za lokalne službenike i namještenike koje se odnose na zabranu nespojivosti vršenja funkcija, odnosno pozicija.</p> <p>Izabrani predstavnici, funkcioneri i lokalni službenici i namještenici dobijaju obuku o procedurama za donošenje odluka, konfliktu interesa i i etičkim pravilima ponašanja.</p> <p>Način i efikasnost procedure javnih nabavki se redovno razmatra i vrši njena revizija u odnosu na dobru praksu drugih lokalnih samouprava.</p> <p>Procjena rizika koja se odnosi na etiku i transparentnost periodično se sprovodi. O rezultatima se izvještava rukovodstvo i skupština opštine, najmanje jednom godišnje.</p>	<p>Vrši se monitoring primjene etičkih kodeksa i periodično se vrši njihova revizija.</p> <p>Vrši se monitoring predstavki i pritužbi i vrši procjena njihovog uticaja na donošenje odluka i opštinske politike.</p> <p>Podaci o javnim nabavkama su objedinjeni i o istima se izvještava rukovodstvo i skupština opštine, najmanje jednom godišnje.</p> <p>Najbolje prakse o upravljanju javnim nabavkama šire se na druge opštine.</p> <p>Opština sprovodi javnu kampanju o značaju otvorenosti procedura javnih nabavki i širenju dobrih praksi, u borbi protiv korupcije.</p> <p>Rukovodstvo opštine preduzima antikorupcijske aktivnosti, kao rezultat procjene rizika.</p> <p>Opština može da pokaže koje su mjere u borbi protiv korupcije preduzete i rezultate tih mjera i / ili da je smanjena učestalost i neetičkih ponašanja.</p>

<p>Pozitivni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Redovno se vrše procjene procedura od rizika za zloupotrebe i neetičkih ponašanja - Promovišu se aktivnosti opštine na ustanovljavanju procedura za podnošenje žalbi, predstavki i pritužbi - Izvještaji o procjeni rizika - Načini izvještavanja o konfliktu interesa od strane lokalnih službenika i namještenika - Registar interesa i poklona i procedure koje se odnose na gostoprimstvo za izabrane predstavnike i funkcionere <p>Negativni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak revizije pripreme i sprovođenja procedura - Ne postoje smjernice za zaposlene u odnosu na donošenje odluka - Javnim nabavkama dominiraju isti snabdjevači - Ne postoji analiza podataka o trendu javnih nabavki - Donosioci odluka su svjesni identiteta potencijalnih snabdjevača prije donošenja odluka 	<p>Ključna pitanja:</p> <p><i>Koje procedure za borbu protiv korupcije opština razvija i sprovodi?</i></p> <p><i>Koje procedure ima opština za objavljivanje sukoba interesa, poklona i gostoprimstva?</i></p> <p><i>Kako opština razmatra efikasnost procedura u sprečavanju i identifikovanju korupcije i zloupotrebe?</i></p> <p><i>Koji se registri od značaja za izabrane predstavnike i funkcionere vode?</i></p> <p><i>Koliko često se odnosni registri ažuriraju?</i></p> <p><i>Kako se provjeravaju službenici koji se nalaze na osjetljivijim pozicijama?</i></p> <p><i>Do kojih promjena je došlo nakon razmatranja efikasnosti procedura za borbu protiv korupcije?</i></p> <p><i>Kakvu statistiku i informacije je opština prikupila o zloupotrebama?</i></p> <p><i>Da li i kako opština pokazuje da je novac utrošen za planirane ciljeve?</i></p> <p><i>Kako obezbjeđujete da se opštinske finansije i objekti koriste na odgovarajući način?</i></p> <p><i>Koji su glavni principi u proceduri javnih nabavki?</i></p> <p><i>Postoje li obuke i koje za članove komisija i ovlašćene službenike za javne nabavke?</i></p> <p><i>Koji su problemi identifikovani kroz promjene napravljene kao rezultat revizije procedura javnih nabavki?</i></p> <p><i>Na koji način opština zna da je postupak javnih nabavki pravičan i da se njime postiže vrijednost za novac?</i></p> <p><i>Kako opština obezbjeđuje da su njeni postupci savremeni?</i></p>
---	---

Standard 3

Učešće građana / Konsultovanje u donošenju odluka

DEFINICIJA	POSTIGNUTI NIVO		
	Nivo 1 / Osnovni	NIVO 3 / Srednji	NIVO 5 / Napredni
<p>Utvrđeni su način i postupak po kojima građani, nevladine organizacije, preduzetnici i druge zainteresovane grupe u opštini mogu da izraze stavove i mišljenja u procesu izrade i donošenja opštinskih odluka, planova, drugih akata ili utvrđivanju opštinskih politika. Putem medija ili drugih sredstava ovi subjekti imaju pristup informacijama o opštinskim odlukama, planovima i aktivnostima. Lokalni službenici su otvoreni u svojim aktivnostima i donošenju odluka, osim u slučaju propisanih ograničenja u odnosu na pristup informacijama.</p>	<p>Opština objavljuje svoje planove rada i poziva građane, NVO, preduzetnike i druge zainteresovane grupe i traži da daju svoje komentare na ove planove.</p> <p>Opština identifikuje ključne zainteresovane subjekte, koje uključuju: grupe građana, NVO, privatni sektor i druge zainteresovane grupe. Lista se revidira i ažurira.</p>	<p>Opština je definisala proces konsultacija sa građanima, zainteresovanim subjektima (NVO, preduzetnici i drugi), kao dio procesa pripreme i donošenja opštinskih odluka, planova i drugih aktivnosti.</p> <p>Opštinski planovi o učešću u procesu konsultacija se objavljuju. Konsultacije se vrše prije usvajanja ovih akata, pri čemu je definisan proces davanja mišljenja pojedinih i zainteresovanih grupa i njihovo dostavljanje donosiocima odluka.</p> <p>Izbrani predstavnici, funkcioneri i zaposleni dobijaju relevantne obuke o značaju ostvarivanja komunikacije na svim nivoima.</p>	<p>Opština ima strateške saveze sa zainteresovanim subjektima i uključuje ih u proces planiranja, donošenja odluka, kao i u utvrđivanje lokalnih politika.</p> <p>NVO, preduzeća i pojedinci daju mišljenja opštini koja se uključuju u planove, odluke i dokumenta opštine.</p> <p>Postoji aktivnosti i koriste se mehanizmi za podsticanje i uključivanje građana u proces donošenja odluka, na način da se istima ohrabruju pojedinci i grupe da imaju aktivnu ulogu u ovom procesu.</p> <p>Štampaju se informativni bilteni opštine, koji se redovno ažuriraju i koji su dostupni na javnim mjestima u okviru opštine.</p>
<p>Pozitivni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definisani način i postupak za konsultovanje građana i drugih zainteresovanih grupa u zajednici i za prikupljanje mišljenja - Identifikovani su ključni zainteresovani subjekti i održavaju se redovni kontakti - Starteški savezi sa ključnim zainteresovanim subjektima - Primjenjuju se metodi za prikupljanje potreba korisnika usluga - Sprovode se obuke o značaju konsultovanja i učešća građana u procesu odlučivanja <p>Negativni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak procesa konsultacija - Stavovi koji ukazuju na to da građani nijesu zainteresovani - Opština ne daje povratne informacije u odnosu na data mišljenja 	<p>Ključna pitanja:</p> <p><i>Kako opština balansira predstavljanje lokalne demokratije i uključivanje građana i drugih u proces donošenja odluka?</i></p> <p><i>Opišite način na koji se pripremaju opštinski planovi.</i></p> <p><i>Ko su ključni zainteresovani subjekti za opštinu?</i></p> <p><i>Kako se sprovode konsultacije?</i></p> <p><i>U kojoj fazi planiranja se sprovode konsultacije ?</i></p> <p><i>Kako se donosiocima odluka dostavljaju mišljenja građana i drugih zainteresovanih subjekata?</i></p> <p><i>Kako se eksterni zainteresovani subjekti uključuju u process donošenja odluka?</i></p> <p><i>Kako se mjeri zadovoljstvo zainteresovanih subjekata sa procesom konsultacija?</i></p> <p><i>Kako se korisnici usluga informišu o sjednicama skupštine?</i></p>		

Standard 4 Profesionalizam

DEFINICIJA:	POSTIGNUTI NIVO		
	Nivo 1 / Osnovni	NIVO 3 / Srednji	NIVO 5 / Napredni
<p>Postoje jasni standardi i smjernice za zaposlene o tome što treba da rade i kako da obavljaju svoje uloge i odgovornosti. Zapošljavanje, obuka i unapređivanje se promoviraju u pogledu uslova i kriterijuma kako bi se obezbjedilo visok nivo kompetentnosti u poslu.</p>	<p>Opština ima procedure za zapošljavanje i izbor kandidata.</p> <p>Kriterijumi izbora su definisani za svako radno mjesto i sa njima su upoznati svi koji se prijave.</p> <p>Svi zaposleni i novozaposleni su upoznati sa pravilima ponašanja u pogledu zapošljavanja, napredovanja i nagrađivanja, kao i obukama o etičkim standardima ponašanja u ovim procedurama.</p> <p>Na snazi su sistemi koji obezbjeđuju da se procedure primjenjuju pošteno i konzistentno.</p>	<p>Implementiraju se jasne procedure za zapošljavanje, napredovanje, nagrađivanje i obuke o tome.</p> <p>Obezbjeđene su relevantne smjernice i obuke za izabrane predstavnike i rukovodeću strukturu o procedurama i kriterijumima za zapošljavanje, nagrađivanje i napredovanje.</p> <p>Sprovode se redovne revizije i evaluacije predhodnih procedura.</p> <p>Rukovodstvo opštine razumije i posvećeno je implementaciji etičkih standarda u ovim procedurama.</p>	<p>Postoji redovna/ periodična procedura zapošljavanja, unapređivanja i nagrađivanja, kao i sprovođenje obuka.</p> <p>Implementira se jasan i transparentan proces izrade planova za unapređivanje koji su isključivo zasnovani na ocjeni rezultata rada.</p> <p>Rukovodstvo i zaposleni potvrđuju da su etički standardi primijenjeni u predhodnim procedurama i da se one efikasno primjenjuju.</p>

<p>Pozitivni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postoje procedure za zapošljavanje i unapređivanje, opis poslova i kriterijumi za izbor - Uvedeni su programi za novozaposlene koji uključuju pitanja etike/borbe protiv korupcije - Sprovode se programi obuke na polju javne etike i borbe protiv korupcije <p>Negativni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ne postoje procesi revizije - Ne postoji sistem kriterijuma za zapošljavanje, nagrađivanje i napredovanje 	<p>Ključna pitanja:</p> <p><i>Kako se vrši zapošljavanje/unapređivanje u opštini?</i></p> <p><i>Koju obuku dobijaju novozaposleni na polju etike i borbe protiv korupcije?</i></p> <p><i>Koje smjernice i obuke postoje na polju etike i borbe protiv korupcije za lokalne službenike i namještenike?</i></p> <p><i>Kako opština revidira proces zapošljavanja, unapređivanja i obuka, kako bi osigurala njihovu efikasnost?</i></p> <p><i>Koja su poboljšanja / promjene napravljene kao rezultat tih revizija?</i></p> <p><i>Kakav je proces konsultacija za izradu novih procedura etike/borbe protiv korupcije ili za poboljšanje postojećih?</i></p> <p><i>Kako izabrani predstavnici i rukovodioci demonstriraju svoju posvećenost pitanjima etike i borbe protiv korupcije?</i></p>
--	---

Standard 5 Transparentno donošenje odluka

DEFINICIJA:	POSTIGNUTI NIVO		
	Nivo 1 / Osnovni	NIVO 3 / Srednji	NIVO 5 / Napredni
Opština pruža informacije građanima i drugim subjektima u zajednici o opštinskim prihodima i opštinskim rashodima, planovima, programima i aktivnostima od značaja za lokalno stanovništvo. Odluke o raspodjeli sredstava i rashodima su pravični i predmet su nezavisnog nadzora.	<p>Opština obezbjeđuje informacije o prihodima (izvorima i visini prihoda) i rashodima: građanima, NVO i drugim zainteresovanim subjektima, na način koji je lako razumljiv i pristupačan (npr, publikovanjem odgovarajuće brošure).</p> <p>Izabrani predstavnici, funkcioneri, službenici i namještenici moraju prijaviti postojanje sukoba interesa i povući se iz procesa odlučivanja.</p> <p>Dnevni red, koji sadrži vrijeme, datum i mjesto održavanja sjednice skupštine opštine, uz zapisnike i usvojene odluke objavljuje se na opštinskoj internet stranici, posredstvom medija i na druge odgovarajuće načine.</p>	<p>Proces donošenja odluka o finansijskim sredstvima, utvrđivanju prihoda, obavezama građana i drugih subjekata po osnovu istih, kao i cijenama pružanja usluga je otvoren i razlozi za odluke mogu se utvrditi od strane građana i drugih subjekata.</p> <p>Unaprijed utvrđeni kriterijumi se koriste u donošenju odluka i alokaciji sredstava.</p> <p>Postoje otvorene i objavljene procedure za žalbe i prigovore na opštinske odluke.</p> <p>Odluke su predmet nezavisne spoljašnje kontrole (revizije) i unutrašnje kontrole.</p>	<p>Građani, nevladine organizacije, preduzeća i druge zainteresovani subjekti smatraju da je proces donošenja finansijskih odluka otvoren i pravičan.</p> <p>Procedure za žalbe i prigovore se koriste na pravi način.</p> <p>Podnosioci žalbe i prigovora na odluke nijesu zbog toga dovedeni u nepovoljni položaj.</p> <p>Opština mjeri efektivnost projekata i drugih velikih izdataka.</p>

<p>Pozitivni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Slobodan pristup procedurama za žalbe i prigovore - Procedure za razdvajanje procjene i donošenja odluka - Procedure eksterne i unutrašnje kontrole su nezavisne <p>Negativni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedotatak obuka za donosiocima odluka o etičkim standardima ponašanja - Veze između donosioca odluka i aplikanata - Nekorišćenje procedura za žalbe i prigovore 	<p>Ključna pitanja:</p> <p><i>Koje informacije daje opština o svojim izvorima finansiranja i rashodima?</i></p> <p><i>Kako aplikanti mogu da se žale na odluke?</i></p> <p><i>Kako se objavljuju ove procedure?</i></p> <p><i>Koji kriterijumi se koriste u donošenju odluka? Kako aplikanti, građani / druga zainteresovana lica mogu pristupiti ovim kriterijuma?</i></p> <p><i>Kako opština kontroliše da li su njene odluke pravične?</i></p> <p><i>Kako opština obezbjeđuje da rashodi budu za predviđene svrhe?</i></p> <p><i>Kako opština štiti one koji se žale na njene odluke?</i></p> <p><i>Ko vrši reviziju donošenja odluka u opštini?</i></p>
--	--

Standard 6 Liderstvo

DEFINICIJA TEME:	POSTIGNUTI NIVO		
	Nivo 1 / Osnovni	NIVO 3 / Srednji	NIVO 5 / Napredni
Izabrani predstavnici, funkcioneri, lokalni službenici i namještenici imaju jasne odgovornosti koje su utvrđene Etičkim kodeksima ponašanja.	<p>Opština je donijela etičke kodekse kojima je jasno definisana odgovornost lica na koje se odnose u borbi protiv korupcije.</p> <p>Potpisane su izjave o prihvatanju etičkih kodeksa i pridržavanju istih od strane izabranih predstavnika, funkcionera i zaposlenih u lokalnoj samoupravi.</p> <p>Opština ima plan za promovisanje etičkih kodeksa i standarda ponašanja utvrđenih kodeksima.</p> <p>Osnovane su etičke komisije i obezbijeđeni uslovi za njihov rad.</p>	<p>Informacije o primjeni etičkih kodeksa, njihovom promovisanju i implementaciji Plana za promovisanje etičkih standarda i etičkih ponašanja se prikupljaju, analiziraju, i o njima se upoznaje skupština, javnost, kao i rukovodstvo opštine i zaposleni koji po njima postupaju.</p> <p>Etička komisija redovno prati i analizira podatke i informacije koji su od značaja za ocjenu primjene Etičkog kodeksa, a koji su objavljeni u medijima ili su predmet razmatranja od strane organa opštine.</p> <p>U opštini se sprovodi uporedna procjena u odnosu na standarde javne etike.</p> <p>U opštini se sprovodi javna kampanja o borbi protiv korupcije.</p>	<p>Pitanja vezana za javnu etiku u borbi protiv korupcije se smatraju kao dio performansi opštine i procesa dobrog upravljanja na lokalnom nivou.</p> <p>Opština analizira sprovođenje standarda ponašanja lica na koja se odnose etički kodeksi i, u vezi sa tim, vrši reviziju odredaba kodeksa, kako bi bili efikasni instrumenti u borbi protiv korupcije.</p> <p>Jednom godišnje se sprovodi istraživanje o percepciji javnosti u odnosu na etiku i ponašanje izabranih predstavnika, funkcionera i zaposlenih.</p> <p>Izabrani predstavnici, funkcioneri i zaposleni u lokalnoj samoupravi mogu opisati i pokazati svoj doprinos u ostvarivanju vizije opštine, vrijednosti i ciljeva u vezi sa javnom etikom.</p>

<p>Pozitivni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opština je definisala viziju etičkog ponašanja u borbi protiv korupcije - Usvojeni su etički kodeksi - Etički kodeksi su dostupni na svim javnim mjestima i na vebsajtu - Osnovane su etičke komisije - Opis posla za rukovodeću strukturu i drugo ključno osoblje uključuje reference vezane za njihove etičke odgovornosti - Sprovode se obuke o javnoj etici u lokalnoj samoupravi <p>Negativni indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak razumijevanja izabраних predstavnika, funkcionera i zaposlenih u lokalnoj samoupravi za javnu etiku u borbi protiv korupcije - Nijesu osnovane etičke komisije - Nema jasne odgovornosti za davanje savjeta , obuku i promociju pitanja vezanih za javnu etiku u borbi protiv korupcije 	<p>Ključna pitanja:</p> <p><i>Koja dokumenta opštine su vezana za etiku i borbu protiv korupcije?</i></p> <p><i>Koje su odgovornosti lokalnih predstavnika i službenika u odnosu na etiku i borbu protiv korupcije?</i></p> <p><i>Kako lokalni službenici i namještenici kao pojedinci mogu utvrditi koje su njihove odgovornosti u odnosu na etiku i borbu protiv korupcije?</i></p> <p><i>Koje informacije su prikupljenje vezano za etičke i anti-koruptivne mjere i aktivnosti?</i></p> <p><i>Da li se u opštini sprovodi istraživanje o percepciji javnosti u odnosu na javnu etiku?</i></p> <p><i>Koje informacije su prikupljenje vezano za etiku i borbu protiv korupcije od strane zainteresovanih subjekata ?</i></p> <p><i>Kako se pitanja vezana za etiku i borbu protiv korupcije predstavljaju Skupštini i rukovodiocima?</i></p> <p><i>Da li opština preduzima aktivnosti na uporednoj procjeni u odnosu na etiku i borbu protiv korupcije?</i></p>
---	---